

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на
ОНС „доктор”
в професионално направление 1.2. Педагогика,
(Специална педагогика)

Автор: **Фотини Евангелос Билиурдзи**
Научен ръководител: **проф. д-р Цанка Златева Попзлатева**
Рецензент: доц. д-р Пламен Стефанов Петков, ШУ „Епископ Константин
Преславски”

***Тема: „Динамика на когнитивните профили на ученици със
специфично нарушение на ученето“***

I. Оценка на актуалността и значимостта на научния проблем

Специфичните нарушения на способността за учене (СНСУ) се отразяват върху много аспекти на личностното развитие. Учители, логопеди, психолози, както и други специалисти, често са изправени пред предизвикателството да оказват необходимата помощ на ученици с този проблем, но характеристиките на СНСУ не са изяснени напълно като цяло. От друга страна трудностите в училище не са единствения проблем, който може да бъде определен като най-решаващия за развитието на учениците със СНСУ. Ето защо тематичната ориентация на представената дисертация, се отнася до важни въпроси в областта на психосоциалното развитие и е насочена към връзките между специфично нарушената способност за учене, Аз-образа и саморегулацията като части от механизми и междуфункционални отношения. Изясняването на тези механизми е амбициозна задача, изискваща сложен дизайн на изследване и оценка на психични процеси. Значимостта на тематичния подход е несъмнена, особено по отношение на това, че е налице зависимост между Аз-образ, уменията за саморегулация и нарушената способност за учене. Такава зависимост е предполагаема и логична, но в действителност не е изследвана достатъчно в детайли, а по начина, по който е изследвана в дисертационния труд, не е проучвана в литературата като цяло.

Накратко предимствата на този подход могат да бъдат открити в рамките на няколко насоки като следните:

- Авторът фокусира вниманието не само върху специфичните нарушения на ученето като комуникативно нарушение, а също така използва холистичен подход, отнасящ се до личностното развитие на индивиди със СНСУ
- Аз-образът се разглежда като важен фактор за процесите на социализация, адаптация, саморегулация и способността за учене на лица със СНСУ
- Оценяването на личността е ориентирано към динамиката на нагласи, емоционални състояния и взаимовръзката между функции, имащи психологически, образователен и комуникативен ефект върху развитието на ученици със СНСУ
- Изясняването на тези механизми може да предостави ценна информация, подобрявайки интервенциите, които са подходящи за ученици със СНСУ.

II. Оценка по формални показатели: обем, структура, оформление и стил на изложение

Представеният дисертационен труд по своята структура, обем, оформление и стил е съставен съобразно изискванията, критериите и стандартите, които са наложени като препоръчителни за този вид научна разработка. Представени таблично, някои от тези показатели имат следните количествени измерения:

Обем на дисертационния труд	Брой структурни единици в съдържанието	Таблицы	Графики	Цитирани литературни източници
193 стр.	14 (5 основни глави)	29	5	322

В структурата на съдържанието са включени следните компоненти: (1) списък на таблиците в текста; (2) списък на графиките; (3) списък на съкращенията; (4) увод; (5) Първа глава: Модели на развитие при специфични нарушения на ученето; (6) Втора глава: Когнитивни и обучителни характеристики на ученици със специфично нарушение на ученето; (7) Трета глава: Психосоциални характеристики на ученици със специфично нарушение на ученето; (8) Четвърта глава: Методология на изследването; (9) Пета глава: Резултати и дискусия; (10) Заключение; (11) Научни приноси; (12) Списък с публикациите на докторанта, свързани с темата на дисертационния труд; (13) Списък на използваните литературни източници; (14) Приложения, включващи въпросниците и анкетите, използвани при изследването.

Между отделните компоненти на дисертацията е налице добра съгласуваност, сегментирането на модулите и рубриците във всяка глава е прецизно, информативно и подчинено на цялостната концептуална рамка на изследването. Тематичният обхват е широк (теоретичната част на дисертацията включва три глави), без това да създава впечатление за еkleктично претрупване на информация. Диференцирани са разнообразни аспекти и насоки при описанието и анализирането на проблема и още при прегледа на съдържанието е ясно доловима амбицията на докторанта за многостранно и задълбочено проучване на всички достъпни и свързани с темата подходи, парадигми и есенцията на емпирични данни, представени в литературните източници. Преходът между отделните компоненти в структурата е плавен и логичен, наблюдава се ясна и обоснована последователност при преминаването от един модул към друг, като се откроява връзката и необходимостта от включването и добавянето на едни или други аспекти, а не просто да се цели обогатяване на литературния обзор. Като цяло подборът и структурирането на информацията показва изчерпателност и детайлност. Съотношението между отделните глави като обем, задълбоченост на анализите и взаимнообвързаност на детайлите е хармонично. Прави впечатление изобилието от използването на литературни източници (322 на английски език), литературният обзор е изключително богат и внушителен, а информацията е поднесена систематизирано. Докторантът борави умело с терминологията в областта на разглеждания проблем, стилът на изложението спомага за бързо и ясно възприемане на съдържанието, без да се наблюдават клиширани интерпретации, перифразиране или склонност към уклончива генерализираща полемика. Оформлението на текста, таблиците, графиките и приложенията е коректно.

III. Оценка на съдържанието

1. Оценка на теоретичния обзор

Теоретичната част включва три глави. Въпросите, отнасящи се до специфичните нарушения на ученето са представени в много аспекти. Информацията е подбрана и систематизирана. Множество изследвания в литературата са дискутирани и съпоставени. Обхватът на темите, свързани и производни от основния проблем, е голям, налице е богатство и разнообразие на представените данни. Открити са специфики в рамките на описваните процеси. Също така има балансираност на съотношението при представянето на различни гледни точки в литературата. Липсва еkleктично струпуване на информация. Формулираните понятия и представените парадигми са обосновани и свързани помежду си. Терминологията, използвана от автора отразява съвременни тенденции, които са приети като ефективни при изясняването на основните проблеми и дискусиятабилните въпроси.

2. Оценка на методологията на изследване

Главният въпрос, който в голяма степен определя плана на изследването, е „Как Аз-образът на учениците със СНСУ влияе върху техните умения за саморегулация в рамките на дейностите в училище и социалното поведение (включващо самооценката и метакогнитивната саморегулация)? Като цел е формулирано изследването на промените в когнитивните профили на учениците със СНСУ. Така тук е обърнато особено внимание върху аз-перцепцията, самооценката и метакогнитивното осъзнаване. Така фокусът е поставен върху когнитивните регулаторни системи на личността и социалната адаптация. Представени са 6 хипотези съобразно целта на изследването. Изследвани са 60 ученици на възраст между 13 и 15 години, като половината от тях съставят експерименталната група. Експерименталната и контролната група са контрабалансираны по брой и пол (19 момчета и 11 момичета във всяка от тях).

Инструментите и критериите на изследваните са насочени към важни операции, умения и отношения между психични механизми. Като цяло всички аспекти на изследването – основната идея, подходите и дизайнът са оригинални, координирани, и задълбочени.

3. Оценка на нализа на резултатите

Анализът на резултатите е прецизен и подробен. Интерпретациите следват реда на експерименталните процедури. Обработката на данните предоставя важни детайли и корелации, което е предпоставка за спецификация на особености в изследваните групи.

4. Оценка на изводите, заключението и приносите

Важен извод е, че при учениците със СНСУ често се наблюдават емоционални и поведенчески проблеми. Обикновено те се възприемат от техните съученици като юноши с понижен социален статус, ограничения в социалното поведение и ниско самочувствие. Установена е корелация между ниската самооценка и наличието на емоционални и поведенчески проблеми. Доказана е и статистически значима връзка между метакогнитивното осъзнаване и социалното поведение. Езиковите умения корелират положително с когнитивната саморегулация. От друга страна проблемите в когнитивното функциониране на деца със СНСУ се усложняват и трудностите в училище нарастват. Подобни изводи са особено показателни за значимостта на

изследването. Така нарастването на броя на ситуациите, причиняващи емоционални проблеми означава, че учениците имат ограничена способност да разбират механизмите на собствената си саморегулация.

Приносите от дисертацията са класифицирани в три направления – теоретични, методологични и научно приложни изводи. Теоретичните приноси се отнасят до систематизирането на информация, представяща разнообразни детерминанти, причиняващи СНСУ, важен принос е и представянето на механизмите на функциониране на Аз-образа и метакогнитивното осъзнаване. Към методологичните приноси се отнася уникалният дизайн и инструментите на изследването. Научно приложен принос е предоставянето на възможност за образователни и психологически интервенции, базирани на специфични детайли от изследването, чрез които може да се подобри когнитивното функциониране, саморегулацията и самооценката на деца със СНСУ.

IV. Оценка на автореферата и публикациите.

Авторефератът представя структурата и селектирани есенциални детайли от дисертацията. Това позволява основните идеи, подходи, както и резултатите да бъдат достъпни и възприети в рамките на редуциран обем на представяне.

Три написани от автора статии, са приложени към дисертацията. В действителност една от тях има тематична ориентация, която в известна степен излиза от тематичните рамки на дисертацията – „Интеграция на чуждестранни ученици в гръцките училища“. Трудностите на чуждестранни ученици в училище не са еквивалент на специфични нарушения на способността за учене. Също така липсва информация кога и къде са издадени посочените статии на докторанта.

V. Лични впечатления от докторанта

В действителност рецензентът няма преки лични впечатления от докторанта. Но на базата на качеството на дисертацията може да се заключи, че Фотини Евангелос Билиурдзи е прецизен изследовател и специалист в рамките на областта, върху която работи. От друга страна, разбира се, научният ръководител, който по правило има такава ключова роля, допринася в най-голяма степен за прецизността на една дисертация, но въпреки това е видно, че е положен изключителен труд от страна на докторанта, а това означава, че той, в случая тя, притежава личностни и професионални качества, за да се справи с тази задача успешно.

Заклучение

В заключение, би могло да се отбележи, че:

- Темата на дисертацията е актуална и обоснована
- Структурата на дисертацията е стандартна и хармонична
- Теоретичният обзор е богат и детайлен, ориентиран към основни въпроси, които се е очаквало да бъдат и са изяснени
- Експерименталният дизайн е съставен съобразно целта и хипотезите
- Обработката на резултатите е на базата на подходящи и систематизирани процедури
- Изводите, обобщенията и дискусиите са съдържателни и съпоставими към практически ползи

- Налице са реални приноси по отношение на изясняване на теоретични въпроси и подобряване на практически подходи при работата с ученици със специфични нарушения на способността за учене.

В резултат на тези аргументи, в качеството си на рецензент и член на научното жури и изхождайки от необходимостта усилията и уменията на докторанта да бъдат оценени, изразявам своя позитивен вот и препоръка на Фотини Евангелос Билиурдзи, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/ с обучение на английски език, с научен ръководител проф. д-р Цанка Златева Попзлатева, да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор”.

Рецензент:.....
(доц. д-р Пламен Петков)

20.04. 2019